

De Vlaamsche Toponymie in 1932

door H. J. VAN DE WIJER.

Al kan men wellicht op dit oogenblik, na de hoogconjunctuur der laatste jaren, ook in de beoefening der toponymische wetenschap een lichte depressie waarnemen, toch is de belangstelling levendig gebleven en ontbreekt het ook in de hier te bespreken tijdruimte niet aan belangrijke, methodische bijdragen van gezaghebbende zijde.

Het zesde deel der *Handelingen van de Kon. Commissie voor Toponymie en Dialectologie* (1932) schenkt ons ditmaal in de eerste plaats een merkwaardige studie van J. MANSION over de Engelsche, Frankische en Friesche elementen in onze plaatsnamen (Nr. 5), die heel wat nieuw licht werpt op de geschiedenis van het Nederlandsch; voorts een goed doordachte bijdrage van J. LINDEMANS over het zoozeer omstreden *katte-vraagstuk* (Nr. 14), waarover echter, ook naar de meening van L., wellicht ook thans nog niet het allerlaatste woord is gezegd en, ten slotte, het gewone bibliographisch overzicht van steller dezes (Nr. 8).

Onder de Waalsche bijdragen is, van methodologisch en organisatorisch standpunt uit, ook voor de Vlamingen van zeer groot belang; de studie over beknopte (moderne) monographiën door E. RENARD (Nr. 6), die, met de

medewerking der onderwijzers (en met de ondersteuning van de Regeering), in de eerste plaats de levende toponymische gegevens wenscht in te zamelen (1); voorts vermelden wij nog de bibliographische bijdrage van J. HAUST (Toponymie op bl. 268-78), J. VANNÉRUS' bespreking van C. WAMPACH's uitgave van het cartularium van Echternach en J. FELLER's studie over « Crèveœur » die, met het oog op de Germaansche imperatief-formaties, ook door onze toponymisten met vrucht zal geraadpleegd worden (vgl. de bijdrage van H. STRUNK op bl. 229).

Het verschijnen van de resteerende deelen van wijlen K. DE FLOU's (2) « Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen » blijkt thans volledig verzekerd: na het XIIe deel (waarvan de eerste helft nog door DE FLOU zelf werd bezorgd), verscheen dit jaar, opnieuw door toedoen van archivaris J. DE SMET, het XIIIe (Pré larde-Sacraments straetken) (3), zoodat het levenswerk van den grooten Westvlaamschen voortrekker nu binnen zeer afzienbaren tijd tot een goed einde zal gebracht worden (4).

In de serie *Toponymica*, uitgegeven door de *Vla. Top.*

(1) In overleg met de *Vla. Top. Vereeniging*, die reeds vroeger officieus bij de administratie had aangedrongen, werden ditmaal officieele stappen gedaan bij het departement van Openbaar Onderwijs; nogmaals echter zonder resultaat, al ligt het nog zoo voor de hand, dat het aanvankelijk onderwijs in de aardrijkskunde en de geschiedenis aan onze lagere scholen door de toponymische kennis van den onderwijzer zeer zou bevorderd worden.

(2) Zie nog over DE FLOU en de zware omstandigheden, waarin zijn ontzaglijke arbeid werd verricht: SMET, J. DE. — Bij den eersten verjaardag van Karel de Flou's overlijden. Zijn werk, zijn reizen. *Toerisme* XI (1932), 430-35. WIJER, H. J. VAN DE. — Karel de Flou. In memoriam. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 1-11.

(3) Interessante bijzonderheden uit dit XIIIe deel vindt men in J. DE SMET's artikel in *Biekorf* (zie nr. 53).

(4) In de uitgaven van de Kon. Vla. Academie verscheen dit jaar ook de in 1928 bekroonde toponymische studie van A. VAN LOEY over Elsene en Ukkel (zie nr. 30 en het verslag van den keurraad in *K. V. A., V. M.* 1929, bl. 305-14).

Vereeniging, verscheen in 1932 een verzamelwerk over de Zuidlimburgsche plaatsnamen (Excerpten uit de XIVe-XVe e.), waarin door E. ULRIX en J. PAQUAY aanzienlijk onuitgegeven materiaal ten dienste van de Limburgsche belanghebbenden werd gesteld.

Anderzijds werd door dezelfde Vereeniging een nieuw initiatief genomen : om namelijk ook elders gepubliceerd materiaal en belangrijke détailstudies in het bereik te brengen van het grootere publiek, werden als BIJLAGEN bij de *Mededeelingen* afzonderlijk uitgegeven de studiën van J. VAN ELSEN over Lippeloo (Nr. 39), van J. HELSEN over Noorderwijk (Nr. 40) en de boven vermelde bijdrage van J. MANSION.

Wat de werking ten gunste van het invoeren der moderne plaatsnamenspelling betreft, hebben wij gemeend — voorloopig ten minste — de onfeilbare dagbladenwijsheid ongemoeid te mogen laten : de in de vorige jaren gevoerde propaganda heeft intusschen voldoende vruchten opgeleverd, om het verdere verloop der dingen zonder eenige onrust af te wachten ; het komt te recht (1) !

Intusschen verscheen in Juni 1932 de vierde druk der moderne naamlijst (op 80.000 exx.), bezorgd ten behoeve van haar leden door de Davidsfondsvereeniging ; in Juli van hetzelfde jaar nog een vijfde druk voor verdere belangstellenden (2).

* * *

(1) Over de houding van de Regeering in dezen ware nóg heel wat te vertellen ; wij verwijzen echter liever naar de toetreding van onze geleerde en cultureele genootschappen, van ontelbare dag- en weekbladen, van historische tijdschriften en van onze Vlaamsche philologen en historici, haast zonder een enkele uitzondering.

(2) Ook het Alg. Ned. Verbond (Groep Vlaanderen) nam een gedeelte der derde uitgave over voor de aangesloten leden, nadat reeds vroeger de Vla. Toeristenbond de lijst op 60.000 exx. had verspreid.

In Noord-Nederland verscheen midden 1932 het VIIIe deel van de *Nomina Geographica Neerlandica* (1), in elk opzicht even verdienstelijk als zijn voorgangers uit de laatste jaren.

Naast de aanvullende studiën over het *drecht*-vraagstuk door W. DE VRIES en J. W. MULLER (bl. 14-20 en 104-111), vermelden wij hier vooral de volgende bijdragen :

MOERMAN, H. J. — Flesch ; Lure ; Eenige geographische namen met het collectiefsuffix-t ; Voet. *Nom. Geo. Neerl.* VIII (1932), 82-87.

MULLER, J. W. — Vogel(en)zang [Vgl. dl. VII, 108-30 en *Bibl.* 1930, bl. 242 n. 2]. *Ibid.* 103.

— Batavia I, Betuwe [vgl. *Betho* bij Tongeren en den fn. *Beethoven*, *Bibl.* 1931, nr. 26], Veluwe [voorheen ook te Mechelen], Batavia II. *Ibid.* 113-45.

— Neude [ook in St-Joost-ten-Noode, Nodebais, *Noduw*ez?]. *Ibid.* 146-58.

SCHÖNFELD, M. — Overzicht van de inhoud van buitenlandse [vooral Deensche, Zweedsche en Engelsche] geschriften. *Ibid.* 1-13.

SPIJKERBOOR, B. H. — Stuvesant en verwanten. *Ibid.* 88-96.

TACK, P. L. — Walchersche plaatsnamen. *Ibid.* 54-81.

WIJK, P. V. VAN. — Nog enkele Sint- en Marianamen [zie *Bibl.* 1930, bl. 242 n. 2]. *Ibid.* 97-103.

Zonder dat voorts op eenige volledigheid aanspraak wordt gemaakt, worde hier nog de aandacht gevestigd op een en ander toponymisch werk, dat in andere tijdschriften verscheen :

BOSSIER, W. — Toponiemen uit Retranchement. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 28-30.

(1) Vgl. een recensie van het VIIe deel door TH. BAADER in *Hist. Ts.* XI (1932), 156-58.

MULLER, J. W. — Het ontstaan van den naam Batavia.
Hand. Lev. M^v. Leid. 1931-32, 63-64.

RIJNBACH, A. A. VAN. — Bonte-Botters Huys. *Ts. Leid.* LI
(1932), 21-22.

VANNÉRUS, J. — Asselt, et non Elsloo ; camp retranché
des Normands à la Meuse (881-882). *Ac. roy. Bull.*
5e sér. XVIII (1932), 223-32.

VRIES, J. DE. — Studiën over Germaansche mythologie, III.
Franeke en Vroonloo [in verband met de vereering van
den god Frô?]. *Ts. Leid.* LI (1932), 97-121 (1).

* * *

In Fransch-Vlaanderen kwam dit jaar in de « Concours de langue, littérature et folklore flamands », die jaarlijks worden ingericht door het Vlaamsch Verbond van Frankrijk en nu wel een vaste, traditioneele instelling blijken te zullen worden, de plaatselijke toponymie weer volledig tot haar recht.

Op het Congres te Hondshoote mocht de voorzitter van de jury, Prof. R. DESPICHT, met voldoening wijzen op den steeds aangroeienden bijval van dezen prijskamp en werd de prijs voor de 9^e serie (*Toponymie*) toegekend aan dhr. G. GOLIARD, schrijver van een toponymische monographie over Lomme, terwijl aan dhr. VAN DER

(1) Zie verder nog in een paar verdienstelijke folkloristische tijdschriften :

BELLEN, H. J. — Folklore der plaatsnamen (veld-namen). *Eig. Volk* IV (1932), 21-25.

KREKELBERG, G. — Vreemde en onverklaarbare perceel-, vlakte-, gehucht- en plaatsnamen. *Ste Geertruydsbronne* 1932, 111-16.

RASCH, J. — Oud-Germaansche heiligdommen in Nederland. *Eig. Volk* IV (1932), 242-46.

(2) Vgl. ten slotte nog :

SCHREUDER, A. J. — Het oorspronkelijk Nederlands karakter der kustplaatsen in Noord-Frankrijk bevestigd [over Wissant en Sangatte]. *Neerl.* XXXVI (1932), 12.

HEYDE een vermelding te beurt viel om de door hem ingezonden « notices » over de toponymie van, Capelle-la-Grande, Cassel, Herzele, Hondshoote en Les Moeres.

Ten slotte verdienen hier nog dubbel onze aandacht twee bijdragen uit de nalatenschap van wijlen K. DE FLOU, over de vroegere toestanden in het voor onze taal thans verloren gebied in Noord-Frankrijk, nl.

1° De oorspronkelijke taal der plaatsnamen tusschen de Somme en de Canche. *K. V. A., V. M.* 1932, 123-29.

Onafgewerkte studie, naar aanleiding van de meening van Caesar over den Germaanschen oorsprong van het volk gevestigd ten noorden van de *Somme*: bespreking van een reeks plaatsnamen (verder archiefonderzoek gewenscht!) benoorden de Somme en tusschen de rivieren *Authie* en *Canche*.

2° De taalgrens van het Nederlandsch in de Zuidergewesten. *Ibid.* 159-68.

Over den achteruitgang van het Nederlandsch taalgebied in Noord-Frankrijk (oorzaken) en den oorspronkelijken toestand in het kanton Montreuil, het land van Boulogne en het graafschap Guînes.

* * *

Wij meenen dit synthetisch overzicht niet te mogen besluiten, zonder onze lezers ook nog te verwijzen naar een reeks Duitsche publicaties, die op dit oogenblik voor de wetenschappelijke beoefening van de Vlaamsche toponymie volkomen onmisbaar zijn geworden: wij bedoelen nl. het (sedert 1925) door J. SCHNETZ uitgegeven *Zeitschrift für Ortsnamenforschung* en de sedert 1931 verschijnende *Rheinische Vierteljahrsblätter*, door A. BACH, J. MÜLLER en F. STEINBACH uitgegeven als « Mitteilungen des Instituts für geschichtliche Landeskunde der Rhein-

lande an der Universität Bonn » en tevens als « Zeitschrift des Vereins für geschichtliche Landeskunde der Rheinlande » (1).

Uit den VIII^{en} jaargang (1932) van het eerste tijdschrift vermelden wij :

DAUZAT, A. — Les noms des domaines gallo-romains dans l'Auvergne et le Velay. *Zs. f. Onf.* VIII (1932), 206-37.

DORN, J. — Patrozinienforschung und Ortsnamenkunde *Ibid.* 3-8.

KASPERS, W. — Untersuchungen zu den rheinischen -ingen-Orten, II. *Ibid.* 26-39.

LEISS, L. — Beziehungen zwischen Ortsnamen und Genealogie in Passauer Urkunden. *Ibid.* 141-53.

MODÉER, I. — Schwedische Ortsnamenforschung. Geschichte, Ergebnisse und Organisation. *Ibid.* 61-76, 162-75.

SCHNETZ, J. — Untersuchungen zu Flussnamen Deutschlands. 6. Die Kritik in der *apa*-Frage. *Ibid.* 9-18.

— Psychologie und Ortsnamenkunde. *Ibid.* 105-10.

STRUNK, H. — Imperative als niederdeutsche Flurnamen. *Ibid.* 121-31.

STEINBERGER, J. — Die Erforschung der ON im deutschen und ladinischen Tirol (1908) bzw. 1914-1932. *Ibid.* 246-60.

Wat de publicaties van het Bonnsch Instituut betreft, vermelden wij in de eerste plaats het baanbrekend werk van A. BACH — Die Siedlungsnamen des Taunusgebiets in ihrer Bedeutung für die Besiedlungsgeschichte (Rheinische Siedlungsgeschichte I), Bonn, 1927 ; naar het model hiervan, J. MEYERS — Studien zur Siedlungsgeschichte

(1) Voorts worde nog vermeld :

WITTE, H. — Rückfall in die Arnoldsche Ortsnamentheorie. *Pet. Mitt.* LXXVIII (1932), 128.

Luxemburgs (Beiträge zur luxemburgischen Sprach- und Volkskunde V), *Berlin, Leipzig*, o. J. (1932) (1) en, in de « Vierteljahrsblätter » zelf, naast enkele zeer belangrijke recensies van de hand van A. BACH, W. WILL, K. ZIMMERMANN en talrijke even interessante mededeelingen over het « Rheinische Flurnamenarchiv » :

BACH, A. — Flurnamenforschung. *Rhein. Viert.* I (1931), 209-49.

Methodologisch artikel van buitengewoon belang, met bijdragen van G. BERNHARD, J. DIETZ, J. MEYERS en W. WILL.

— Deutsche Herkunftsnamen in sachlicher Auswertung. *Ibid.* I (1931), 358-77.

FROHN, W. — Siechenhäuser und Verkehrsstrassen im Rheinland. *Ibid.* II (1932), 143-64.

MEYERS, J. — Flurnamenforschung in Luxemburg. *Ibid.* II (1932), 231-32.

RÜTTEN, F.-STEEGER, A. — Studien zur Siedlungsgeschichte des niederrheinischen Tieflandes, I u. II. *Ibid.* II (1932), 278-302.

WILL, W. — Die zeitliche Schichtung der Flurnamen. *Ibid.* I (1931), 250-99.

(1) Vgl. de recensie van J. HAUST in *Hand. Com. Top.* VI (1932), 273.

Bibliographisch Overzicht 1932 (1).

AFD. I. — ALGEMEENE BIJDRAGEN.

1. COCK, K. DE. — Onze Vlaamsche plaatsnamen. *Toe-
risme* XI (1932), 658-59.

Over woning-, water-, bosch-, bouwland- en verkeersnamen (meest gebruikte bestanddeelen); voortzetting van een vroegere bijdrage in hetzelfde tijdschrift (*Bibl.* 1931, nr. 1).

2. FELLER, J. — Toponymie et topographie. Zie *Bibl.* 1931, nr. 2 (2).

Zie verder over het rangschikken van het toponymisch materiaal :

DIGNEFFE, C. in *Rev. Phil.* XI (1932), 362-63.

FELLER, J. et HANS, J. — La seigneurie de Grand-Rechain, II (Soc. verv. arch. hist.). *Verviers*, 1931 (vooral bl. 13 vlg. en vgl. J. HAUST in *Hand. Com. Top.* 1932, 273 vlg.).

LOEY, A. VAN in *Elsene en Ukkel* (zie nr. 29), 21 vlg.

3. FLOU, K. DE. — Grondbeginselen der toponymie. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 41-44.

Eerste ontwerp van de algemeene inleiding, die na de voltooiing van de FLOU's Woordenboek moest verschijnen; zie ook *Bibl.* 1931, nr. 51.

4. HELSEN, J. — Uit de tijdschriften (1931). *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 45-60.

Overzicht van de voornaamste (vooral toponymische) bijdragen, verschenen in de verschillende tijdschriften in den loop van het jaar 1931.

(1) Wij behouden in dit Bibliographisch Overzicht de schikking, welke aanvankelijk in onze algemeene Bibliographie werd toegepast; alleen wordt thans van een tweede volgnummer afgezien.

Ook ditmaal mochten wij rekenen op de vriendelijke hulp van Dr. J. HELSEN, waarvoor hem hier eens te meer van harte dank wordt gezegd.

(2) Zie ook FELLER, J. — L'œuvre linguistique de Charles Grandgagnage (over zijn *Mémoire* en *Vocabulaire*, vgl. bl. 146-50). *Bull. dict. wall.* XVII (1932), 143-63.

5. MANSION, J. — Drie lessen over de geschiedenis van het Nederlandsch naar de plaatsnamen. *Hand. Com. Top.* VI (1932), 17-69 (1).

Deze zeer belangrijke bijdrage is de samenvatting van een reeks voordrachten, gehouden aan de Universiteit te Utrecht in April 1932.

M. onderzoekt in de eerste plaats het *Engelsch* element in onze toponymie aan de hand van tientallen plaatsnamen op *-thun*, *-t(h)on*, enz. (vooral in de streek van Boulogne), identisch met de *-ton* namen in Engeland, en komt tot de conclusie dat, wat de taal betreft, de Saksers uit die streek Engelschen zijn geweest: dit feit verklaart een gedeelte der « inguaeonismen » in onze westelijke dialecten.

Bij de bespreking van het *Frankisch* element komen achter-eenvolgens aan de beurt de samenstellingen met *-zele*, *-he(e)m*, *-apa* en *-lár* (= « Holzlese »).

Het *Friesch* element (zie vooral H. POTTMEYER, Ingwaeoonsch taalgoed in en rond Antwerpen, *Bibl.* 1920, nr. 20) in de plaatsnamen van Noord-Brabant en Antwerpen valt te verklaren door den invloed van den Frieschen (Ingwaeoonschen) koopman langs de waterwegen, reeds in het tijdperk vóór de invallen der Noormannen.

Maar ook de Frankische dialecten van het zuiden bleven intusschen niet zonder invloed op de niet-Frankische taal gesproken in Zeeland, Holland en Utrecht, zoodat het tegenwoordige gemengde karakter van het Nederlandsch reeds bestond in ± 800.

Afz. uitgegeven als BIJLAGE III bij de *Mededeelingen Vla. Top. Vereniging*.

6. RENARD, E. — Les toponymies communales. *Hand. Com. Top.* VI (1932), 197-205 (2).

Zeer interessante bijdrage met het oog op het inzamelen van de *moderne* toponymische gegevens (o. a. centralisatie per

(1) Zie nog de recensie door J. MANSION in *Engl. Studies* XIV (1932), 196-98 van E. EKWALL's *Studies on English place- and personal names*, Cambridge, 193.

(2) Wij verwijzen hier tevens naar de volgende Waalsche bijdragen in *Hand. Com. Top.* VI (1932):

FELLER, J. — Les noms de lieu du type « Crève-cœur » [niet noodzakelijk imperatief-formaties] (bl. 187-96).

HAUST, J. — La philologie wallonne en 1931 (bl. 249-302).

kanton en medewerking van de plaatselijke onderwijzers). De aanbevolen werkwijze wordt geïllustreerd door de « Toponymie de la commune de Lantin » in *Hand. Com. Top.* van hetzelfde jaar, bl. 207-12.

7. VINCENT, A. — Les noms de lieu de Belgique. Zie *Bibl.* 1927, nr. 5.

Rec. GRÖHLER, H. *Zs. f. rom. Phil.* LI (1931), 378-80.

8. WIJER, H. J. VAN DE. — De Vlaamsche toponymie in 1931. *Hand. Com. Top.* VI (1932), 85-119.

9. — Moderne en historische toponymie. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 61-78.

Methodologische bijdrage ten behoeve van de medewerkers der Vla. Top. Vereeniging : algemeene doelstelling ; wijze van medewerking ; historische bronnen op het gemeentearchief, de pastorie, de Kon. Bibliotheek, het Rijks- of Staatsarchief ; praktische wenken.

AFD. II. — BIZONDERE VRAAGSTUKKEN.

C. — Varia.

10. COPPENOLLE, D. VAN. — De kattestraten. Zie *Bibl.* 1931, nr. 16.

Rec. ROBLJNS, O. *Limb.* XIII (1931/32), 200.

Zie ook WEERENBECK, B. H. J. — *Capitale-Catel. T. en L. Tilb.* XX (1932), 49-50.

11. — Kweddelen, keddelen, kettels. O. K. Hass. VIII (1932), 134-63.

O. a. ook over *Quickborn* en *Kwik*, *kwek* in de vroegere betekenis van « vee » (met bewijsplaatsen; dus ook *kwikborn*: put of poel voor het vee). Voorts over *uil* (= uil, wilg, stier of lage vochtige weide?), *spiegel* (= hoogere plaats, berg in de weide?), *ulenspiegel* (hoogte met wilgen, wilgenberg, uitkijk of heuvel in de weiden?). Bij de opsomming van de volksetymologische mogelijkheden in de ontwikkeling van het woord *kwik* (ter illustratie, enkele tientallen toponiemen uit DE FLOU), geeft S. echter zelf toe dat hij hier staat op « vrij erg *kwakkenden kweekert* »!

12. CORNELISSEN, J. — Oproep over spot- en bijnamen, spotrijmen, spotzegsels, spotvertelsels, enz. op de bewoners van steden en dorpen. *Eig. Volk* IV (1932), 115-16.

Zie ook *Bibl.* 1931, nr. 16a en *Toerisme* XI (1932), 624-25.

13. DIJCK, A. H. VAN en WELTER, W. — Plaatsnamen met *gen.* Zie *Bibl.* 1931, nr. 19.

Rec. P., K. *Wes.* VII (1932), 47.

ROBLJNS, O. *Limb.* XIII (1931/32), 198.

14. LINDEMANS, J. — Kat, kade. *Hand. Com. Top.* VI (1932), 71-84.

Naar aanleiding van G. DES MAREZ' « De Catte [in verband met middeleeuwsche vestingwerken] en de Verloren Cost »

(*Bibl.* 1931, nr. 23) en D. VAN COFFENOLLE'S « De Kattestraten » (*Bibl.* 1931, nr. 16).

Uitgaande van ontelbare *katte*-samenstellingen en verwijzende naar analoge gevallen als *mat* — *made*, *maet*, *maey*; *nat* — *naad*; *krat* — *craet*, *crade*, *craey*, meent L. te mogen besluiten tot *kat* = bijvorm van *kade*, *kaai* (dit dus niet uit Fra. *quai*?), met de beteekenis « aarden opworp gevestigd door paal- en rijswerk ».

15. ROGER, L. — Le toponyme roman *ham*, *han*. *Bull. inst. arch. Lux.* VIII (1932), 65-70.

Naar aanleiding van een artikel door M. LOMBY in *Ann. inst. arch. Lux.* 1930 (bl. 145-49); handelt ook over Vlaamsche toponiemen.

16. STRUBBE, EG. I. — Toponymie en rechtsgeschiedenis. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 21-27.

Uitvoerige bespreking van de studie « Flurnamen und Rechtsgeschichte » door den bekenden Duitschen rechtshistoricus E. VON KÜNSSBERG gepubliceerd in het *Zs. der Sav.-Stiftung* (zie *Bibl.* 1931, bl. 99 n. 1).

17. VANNÉRUS, J. — Le cartulaire de l'abbaye d'Echternach (698-1222) publié par C. WAMPACH. Son importance au point de vue toponymique. *Hand. Com. Top.* VI (1932), 213-39.

Bevat o. a. heel wat interessante formaties met *villare* (bl. 220 vlg.) en op *-ingen* (bl. 225 vlg.).

18. X. — De Hollandsch-Vlaamsche kolonisatie in Zevenburgen in de 12e eeuw. *Neerl.* XXXVI (1932), 157.

Naar aanleiding van het werk van Prof. R. HUSZ (Debreczen, Hong.), « Von Zevenbergen bis Siebenbürgen ».

19. X. — Voor het Vlaamsch uitzicht van Vlaanderen. *Neerl.* XXXVI (1932), 90.

Werking voor de vervlaamsching van het uitzicht der dorpen en steden door het vernederlandschen van Fransche of tweektalige uithangborden, straatnaamplaatjes, enz. Zie in verband hiermede :

20. AMTER, E. — Leuyensche straatnamen. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 31-36.
21. X. — Gentsche straatnamen. *Ibid.* 79-81 (1).

(1) Wij vermelden hier ook enkele bijdragen over Nederlandsche familienamen :

CORNELISSEN, J. — Enkele beschouwingen over Brabantsche familienamen. *Eig. Volk* IV (1932), 107-08, 230-31. Zie ook E., J. in *Oudh. K.* XXIII (1932), VII.

NIEUWENKAMP, K. — Iets over de oorsprong en beteekenis van onze familienamen. *Eig. Volk* IV (1932), 216-18, 222, 232-33.

RASCH, J. — Eigenaardige Nederlandsche familienamen. *Ibid.* 61.

ZWART, K. — Eigenaardige Nederlandsche familienamen. *Ibid.* 162-63, 183-84.

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT.

A. — Generalia.

22. LINDEMANS, J. — Nog over den oorsprong van het woord « Payot ». *E. S.-Br.* XIV (1931/32), 349-52.

In verband met een bijdrage door denzelfden schrijver (*E. S.-Brab.* IX (1926), 145-152) : *payot*, later *piot*, benaming voor onze inlandsche infanteristen.

Zie nog *Bibliographie*, nrs. 287, 299 en 316.

23. POTTMEYER, H. — Ingwaeoonsch taalgoed in en rond Antwerpen. Zie *Bibl.* 1929, nr. 20.

Rec. MANSION, J. *Zs. f. Onf.* VIII (1932), 179-81.

24. SACRÉ, M. — Klein-Brabant. *E. S.-Br.* XV (1932/33), 179-81.

Of Smal-Brabant (historische benaming) : ligging en uitgestrektheid.

Zie ook LINDEMANS, J. — Naschrift bij « Klein-Brabant ». *Ibid.* 181-82 en HALLEZ, J. — Nog over Smal-Brabant. *Ibid.* 209.

- PEETERS, K. — De Wuustwezelsche dorpskeuren (XVe-XVIIe eeuw). Vergelijkende studie. *K. V. A., V. en M.* 1932, 595-709.

Met inleiding over den gewonen inhoud van de dorpskeuren en hun taalkundig, folkloristisch, economisch, rechtskundig en kulturhistorisch belang, tevens overzicht van de keuren van een groep Noord-Kempische gemeenten.

26. STROOBANT, L. — Nota's over Brabant. *Brab. Folk.* XI (1931/32), 197-218.

O. a. (bl. 231-35) over alle mogelijke (?) beteekenissen van *Brac-bant*.

B. — Afzonderlijke steden of dorpen.

1. — ANTWERPEN.

27. PRIMS, F. — *Antwerpiensia* 1932. 6^e Reeks. Losse bijdragen tot de Antwerpsche geschiedenis. *Antwerpen*, 1933.

Zie vooral nrs. 4. Onze oudste huisnamen (Oudste namen en fantasienamen — Waar ontstond het gebruik? — De huisnamen der Grootte Markt — De huisnamen in de buurt der Markt — Verschil van grondnamen en huisnamen — De huizen der grooten — Besluit); 45. Hoe onze banen steenwegen werden (De steenweggeschiedenis — De Berchemsche steenweg — De Herenthalsche baan — De Turnhoutsche baan — De Oude steenweg — De Bredabaan — De Boomsche steenweg — De verschillende perioden — Uit het oude boek der wegenissen — Besluit); vgl. ook nrs. 46-50.

28. — Historische teksten, II. Hoven en hoveniers te Antwerpen in 1338. *Bijdr.* XXIII (1932), 151-56.

Met opgave van een twintigtal oude Antwerpsche plaatsbenamingen.

29. — Het keurboek van Antwerpen en het probleem der stadskeuren. *K. V. A., V. en M.* 1932, 445-63 (1).

Een « core » was een publiekrechtelijke schikking, ook de boete die op zoodanige schikking werd voorzien, dus een « breuke » (vgl. « keuren en breuken »). Het keurboek is de verzameling van deze schikkingen met hun breuken.

1a. — ELSENE en UKKEL.

30. — LOEY, A. VAN. — Studie over de Nederlandsche plaatsnamen in de gemeenten Elsenne en Ukkel (Uitg. Kon. Vla. Academie) *Leuven*, 1931 (verschenen 1932).

(1) Zie verder in verband met *Bibl.* 1931, bl. 103 n. 2 : PRIMS, F. en LAENEN, J. — Van critische nota's tot historische synthese in zake S. Amandus en S. Wilbrordus te Antwerpen (met replieken). *Coll. Mechl.* XXI (1932), 129-54.

2. — MECHELEN.

31. DELVIN, D. — Les Pennepoel et Neckerspoel, à Malines.

Mechl. X (1932/33), 12-13.

Pan, pen = « préfixes aquatiques » (Keltisch natuurlijk !);
Neckerspoel = Mechelpoel of Expoel !

32. STEURS, V. — Pennepoel en Nekkerspoel. *Mechl. X* (1932/33), 40-43.

Terechtwijzing van D. Delvin (zie nr. 31) : *Pennepoel* luidt a^o 1309 *Penninpoel*; *Neckerspoel* in 1220 : *Vadum Neptuni*.

33. UYTTERHOEVEN, J. — De cijnsrol van O. L. Vrouw gasthuis te Mechelen (± 1220). Een mijn van plaatsnamen. *Mechl. VIII* (1930/31), 25-32.

Lijst van oude vormen (met bespreking), welke betrekking hebben tot een aantal plaatsnamen van Mechelen en omgeving.

34. — De Holm te Mechelen. Waar leefde en stierf de H. Rombout? *Mechl. IX* (1931/32), 97-105, 114-20, 136-41, 181-88; *X* (1932/33), 8-12.

Deel van het grondgebied Mechelen : uitgestrekte polder op den rechter oever van de Dijle; niet olmenbosch, maar (vgl. o. a. *Mnl. holm*) broek of polder, « waarin ofwel landtongen vooruitstaken ofwel eilanden lagen »? Met heel wat bijzonderheden over de vroegere (en tegenwoordige) toponymie en topographie van Mechelen en omgeving, waarover schrijver een zeer aanzienlijk materiaal bezit.

6a. — OPWIJK.

35. LINDEMANS, J. — Toponymie van Opwijk. Zie *Bibl.* 1930, nr. 27.

Rec. VINCENT, A. *Rev. Phil.* XI (1932), 200-02.

X. *Volksk.* XXXVII (1932), 85.

7. — TIENEN.

36. WAUTERS, J. — De Veemarkt. *Thiun.* VI (1932), nrs. 3-4, 5-17.

Over de vroegere markten, die op de huidige Veemarkt gehouden werden.

37. — Rue Schrans. *Thiun.* VI (1932) nrs. 5-6, 4-7.

C. — Varia.

38. — DELESTRÉ, D. J. — Eenige plaatsnamen van Kapellen-op-den-Bosch. *E. S.-Br.* XV (1932/33), 140-45.
O. a. Birbelghem, Oversegt, Rymoirtere, Wedehage.
39. ELSER, J. A. VAN. — Geschiedenis der parochie Lippeloo. *E. S.-Br.* XIV (1931/32), 331-47.
Zie ook *Bibl.* 1931, bl. 104 n. ; op bl. 334-47 : lijst der plaatsnamen.
Afz. uitgegeven (Plaatsnamen te Lippeloo) als BIJLAGE I bij de *Mededeelingen Vla. Top. Vereeniging*.
- 39a. ERNALSTEEN, J. — Beersse in de XVIe eeuw. IV. Hui-zen en steden. *Oudh. K.* XXIII (1932), 145-52.
40. HELSEN, J. — Plaats- en persoonsnamen vooral te Noorderwijk in 1394. *Bijdr.* XXIII (1932), 1-16.
Uit een cijsboek van het jaar 1394.
Afz. uitgegeven als BIJLAGE II bij de *Mededeelingen Vla. Top. Vereeniging*.
Rec. E., J. Oudh. K. XXIII (1932), 1.
41. HENDRICKX, Fr. — Melkwezer (aanvullende nota's). *Brab. Folk.* XII (1932/33), 203.
Zie ook *Bibl.* 1931, bl. 104 n.
42. RIDDER, F. DE. — Hertendrecht. *Mechl.* X (1932/33), 161-74.
Oude heerdij binnen de tegenwoordige gemeente Heffen, met de lijst der « winnende landen », « beempden », « eussels », enz.
43. — De heide van Hoksdonk. *E. S.-Br.* XV (1932/32), 161-78 (1).

(1) Ook in de volgende bijdragen vindt men enkele toponymische bijzonderheden :

- GESSLER, J. — Les Grudii ou « Groediens » (aloude bewoners van het grondgebied van Leuven?). *Folk. Brab.* XI (1931/32), 404.
- MOLDER, Th. DE. — Rijkevorsel (o. a. over Melhoven en Merloe). *Oudh. K.* XXIII (1932), 133-44.

Een wilde vlakte, die zich waarschijnlijk uitstreckte van Zemst tot Heindonk en tot in de buurt van Meise; met interessante lijsten van boschnamen.

SACRÉ, M. — Mooi Groenendaal (enkele vijvernamen). *E. S.-Br.* XV (1932/33), 99-101.

SOMERS, E. — De schandpalen der provincie Antwerpen. *Nat. Stedenschoon* XI (1932), 10-13.

X. — Het Beggaarden-klooster te Thienen. *Thiun.* VI (1932), nrs. 5-6, 8-17.

X. — Het « Kraaienhof » te Burght. *Nat. Stedenschoon* XI (1932), 20-22.

AFD. IV. — LIMBURG en LUIK.

A. — Generalia.

- 44. DIJCK, A. H. VAN. — Dialektale plaatsnamen in Limburg. *Limb. XIII* (1932/33), 86-88.

Dialectische uitspraak ^{XIV} van een aantal Limburgsche gemeentenamen (met enkele andere uit het Waalsche taalgebied en uit de omgeving van Eupen).

- 45. ULRIX, E. en PAQUAY, J. — Zuidlimburgsche plaatsnamen. Excerpten XIVe en XVe eeuw (TOPONYMICA IV). *Brussel-Leuven*, 1932.

Als voortzetting van hun vroeger toponymisch werk over de stad Tongeren en haar oude vrijheid (*Bibliographie*, nrs. 532 en 533), geven de schrijvers hier, voor al de gemeenten rondom Tongeren en enkele uit het Luiksche (samen 98 plaatsen), het toponymisch materiaal uit de pacht- en cijnsregisters van de collegiale kerken van Tongeren, Maastricht en Loon, van de landkommanderij van Ouden Biezen bij Bilzen en van de abdij van Sint-Truiden.

C. — Varia.

- 46. DIGNEFFE, C. — (Wat het schrijven van de toponymie van Bommershoven-Haren mij geleerd heeft). *Rev. Phil.* XI (1932), 362-63.

Uit het verslag over de Paaschvergadering 1932 van de Znl. M^d. v. taal- en letterkunde en geschiedenis.

- 47. DIJCK, A. H. VAN. — Goederen der abdij van Oriente te Dilsen. *Limb. XIII* (1931/32), 217 (1).

(1) Volledigheidshalve wordt hier nog verwezen naar de volgende bijdragen :

FRÈRE, J. — Een moordkruis (tusschen Neeroeteren en Maaseik). Het «Duivelskruis» (tusschen Riksingien en St.-Huibrechts-Hern). *Nat. Stedenschoon* XI (1932), 38-39.

HANSAY, A. — La mise en défense des campagnes lossaines à l'époque moderne («schansen»). *Brussel*, 1931. Zie ook ROBYNS, O. *Limb. XIII* (1932/33), 39-40.

ULENS, R. — Les seigneuries liégeoises au pays de Looz. *O. K. Hass.* VIII (1932), 72-98.

— Groot Gelmen. *Soc. litt. Limb. XLV* (1931), 175-78.

COENEN, J. — Limburgsche oorkonden (zie *Bibl.* 1931, bl. 106 n. 1) : het eerste deel der afz. uitgave verscheen onlangs (*Maaseik*, 1932), de publicatie van het tweede deel wordt voortgezet.

AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN
en Henegouwen.

A. — Generalia.

48. Es, F. VAN. — Volkshumor. Addenda en Corrigenda.
I. Lijst der spotnamen. *Ovla. Za.* VII (1932), 33-39,
97-101.

49. † FLOU, K. DE. — Woordenboek der toponymie
van westelijk Vlaanderen, enz. Deel XIII (Pré larde-
Sacraments straetken). *Brugge*, 1932.

Zie de recensie van deel XII door M. SCHÖNFELD in *Zs. f. Onf.*
VIII (1932), 177-79.

×. — Grondbeginselen der toponymie. *Zie boven nr. 3.*

50. JUNGANDREAS (SCHNETZ, J). — Namen der Hildesage
in westflämischen Ortsnamen. *Zs. f. Onf.* VIII (1932),
18-25.

Meent, dank zij toponymische gegevens waarin de psn.
Heden en *Wado* (uit de Hilda-sage) voorkomen, een « Vorstufe »
van deze sage te kunnen localiseeren in het « Westvlaamsche »
gebied tusschen Kales en Boulogne.

51. LOONTIENS, C. — Toponymie de l'arrondissement
d'Ostende. Description de leur territoire, noms de leurs
chemins et ruisseaux (uit l'*Echo d'Ostende*), fasc. 3.
Ostende, s. d. (1932).

Voortzetting en slot van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1931,
nr. 52.

52. — Proeve van toponymie. De oorsprong van de
voornaamste gemeenten van de arrondissementen
Oostende, Veurne en Diksmuide. *Oostende*, z. j. (1932).

53. S[MET], J. D[E]. — Plaatsnamen. *Biek.* XXXVIII
(1932), 363-67.

Wetenswaardigheden uit het XIIIe deel van DE FLOU'S

Woordenboek, nl. 1°) oude Vla. plaatsnamen die nu verfranscht zijn (in N.-Frankrijk); 2°) *processiestraten*, die rond de parochie loopen; 3°) verscheidenheden als *Saint-Riquier* (in 1199, *sartum Richeri*); 4°) revolutie-toponymie: verwijdering der heiligen- en prinsennamen uit de gemeentenamen.

B. — Afzonderlijke steden of dorpen.

3. — GENT.

54. DELVIN, D. — Le nom de « Gand ». Homonymes et semi-homonymes. *Mons*, 1932.

55. VERCOULLIE, J. — De straatnamen van Gent. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 12-18.

Over onjuiste vertalingen van Gentsche straatnamen, volksetymologische vervormingen, enz.

4. — BRUGGE.

56. FLOU, K. DE (SMET, J. DE). — Over Brugsche straatnamen. *Biek.* XXXVIII (1932), 33-41.

Over de beteekenis en oorsprong van een aantal Brugsche straatnamen, naar mondelinge mededeelingen van K. DE FLOU.

C. — Varia.

57. B., A. — Preekboomen en evangelieboomen. *Biek.* XXXVIII (1932), 12-13.

Zijn, blijkens bewijsplaatsen uit DE FLOU's Woordenboek veel ouder dan de Reformatietijd: waren in de middeleeuwen reeds aangewezen om er, in den vastentijd vooral, predicatie te houden; ook de processie hield er « statie » voor de lezing van het Evangelie.

58. BÉTHUNE, J. DE. — Marke. *O. K. Kortr. Hand.* N. R. X (1931), 281-82.

De beeknaam *Marq* (grensbeek) = *marca*: terminus, limes.

59. NUFFEL, P. VAN. — Voormalig post- en vervoers-
wezen te Aalst. *Ovla. Za.* VII (1932), 68-72.

Bevat de benamingen van een aantal afspanningen en pleister-
plaatsen uit vroegere tijden.

60. S[MET], J. D[E]. — De Congo = De Kogel. *Biek.*
XXXVIII (1932), 319 (1).

Herbergnaam en bijnaam (op den klank af) van den bewoner
(i. p. v. *Congolees*).

(1) Ten slotte kan men nog raadplegen :

COESSENS, A. — Sottegemsche sagen en legenden. *Ovla. Za.* VII
(1932), 80-85.

DUFLOU, R. — De Scheurput te Vlamertinge. *Biek.* XXXVIII
(1932), 101.

SMET, J. DE. — Les dénombrements de la population dans la
châtellenie d'Ypres (1610 et 1615 à 1620). *Com. roy. hist.*
XCVI (1932), 255-332.

VUYST, C. DE. — Bronnen en wellen in Vlaanderen. *Nat. Steden-
schoon* XI (1932), 27.

— Overblijfsels van oude foltertuigen. Den Alefet te Wou-
brechtegem. *Ibid.* XI (1932), 53-54.

— Vlaanderens natuurschoon. De « Wijaert » te Ressegem.
« De Wal ». *Ibid.* XI (1932), 74-76.

En voorts nog drie taalkundige bijdragen van A. VIAENE
in *Biek.* XXXVIII (1932), nl. :

Uit den ouden taalschat. Helegheest putten (bl. 344) ; Scau-
grachten (bl. 344-45) ; Die versche-Die zelt (bl. 346-47).

AFD. VI. — DE SPELLING DER VLAAMSCH PLAATSNAMEN.

61. RENYNGHE DE VOXVRIE, CH. VAN. — Les noms des communes. *Tour. Club XXXVIII* (1932), 115-17 (partie officielle).

Na een beknopt historisch overzicht — al even eenzijdig als in zijn vroeger besproken brochure (*Bibl.* 1931, nr. 67) — wenscht v. R. thans de lezers van T. C. voor te lichten, omdat hij elders slechts vindt « des esprits avec lesquels la polémique et la discussion sont impossibles ».

Nog eens worden hier de reeds vroeger versleten argumenten en wanbegrippen, nl. het gezag van de alleen zaligmakende Commissie voor de Statistiek, de Vlaamsche « folklore », de gemeentelijke autonomie, de administratieve repertoria en de glorie van het IJzerslagveld in het gelid gesteld, om den door de Commissie beraamden aanslag te verijdelen (1).

(1) Het meest geschikte antwoord schijnt ons ook thans het aanhalen van enkele teekenende passussen uit deze steeds even zelfgenoegzame bijdrage :

« Si une Commission a été nommée par M. Le Ministre Carnoy (?), sous prétexte de faire de la toponymie, ce qui serait à encourager, mais en réalité, avant tout, pour permettre à quelques philologues de se faire tresser une couronne immortelle en satisfaisant à leur manie,... » (bl. 115).

« Dans la campagne menée contre les normalisateurs et qui fit échouer la manœuvre par laquelle on comptait mettre les communes devant le fait accompli, il a été facile de démontrer que cette prétention de la Commission de Toponymie prouve, ou bien qu'elle n'a pas étudié la question depuis son début ou bien qu'elle ne craint pas d'agir avec une mauvaise foi peu ordinaire » (bl. 116).

« Et on veut reprocher à ceux qui s'opposent à de tels agissements de mépriser les savants qui se livrent à ces manœuvres, qui ne sont point du domaine habituel de l'homme de science ! » (ibid.).

« L'orthographe du nom des communes est une question de fait. Elle est l'œuvre du temps. Elle appartient à la vie communale et à son folklore... L'orthographe est actuellement fixée. Il faut la respecter. Pour beaucoup de villages, cette orthographe est séculaire » (bl. 117).

« Il faut admirer l'entêtement de M. Van de Wijer qui continue à travers tout et qui, pour la seule satisfaction d'avoir raison,

62. WIJER, H. J. VAN DE. — Onze Vlaamsche gemeentenamen in moderne spelling. 4e druk (Davidsfonds) en 5e druk. *Brussel-Leuven*, 1932.
63. — Plaatsnamenspelling. 1. Officieele uitgaven. 2. Toegetrede verenigingen. 3. Kon. Com. v. toponymie en dialectologie. *Vla. Top. Ver., Med.* VIII (1932), 19, 37-40.
64. — (L'orthographe des noms de lieu flamands) (met discussie en motie). *Rev. Phil.* XI (1932), 345-48.
Verslag der alg. vergadering (6 Dec. 1931) van de « Société belge pour le progrès des études philologiques et historiques ».
65. X. — De moderne spelling der Vlaamsche gemeentenamen. *Neerl.* XXXVI (1932), 38 (1).
Over het verzoekschrift door het Alg. Ned. Verbond op 6-2-32 gericht tot den Minister van Binnenlandsche Zaken (samen met een twintigtal andere Vlaamsche Vereenigingen).

veut bouleverser complètement l'organisation administrative d'un pays » (ibid.).

« Non, nous ne devons pas considérer comme des fautes d'orthographe le fait de conserver intacts les noms des communes de l'Yser, qui ont acquis, non seulement chez nous mais dans le monde entier, le droit de rester immuables, auréolées de gloire. Nous ne devons pas considérer comme des fautes d'orthographe la mention des victoires brodées sur nos drapeaux, le nom du pays natal gravé sur la tombe des soldats morts pour le pays. Toutes les Commissions de Toponymie et toutes leurs manies modernisatrices ne prévauront pas contre l'attachement à ce qui donne la physionomie essentielle au pays où l'on est né : le nom de son village » (ibid.).

(1) Hier wordt tevens nog verwezen naar de bijdrage van K., F. — Ortsbevölkerung von Belgien (31 Dec. 1930) in *Pet. Mitt.* LXXVIII (1932), 307-08 (met toepassing van de moderne spelling) en, in verband vooral met de verwarring in het gebruik en de spelling van de uitheemsche geographische benamingen, naar SCHAMELHOUT, G. — Over de spelling van vreemde aardrijkskundige namen. *Toerisme* XI (1932), 102-05.